

TR-PROSJEKTET OG KRIMINALOMSORGSAVDELINGEN

Kommentar til Audun Tjores innlegg i småskriftserien nr. 1 1992. Kommentarene er mine, og ikke avdelingens:

Plassutnyttelsesproblemet og utviklingsarbeid i fengselsvesenet. En konstruert motsetning?

Inspektør Audun Tjores redegjørelse for TR-prosjektet ved Drammen kretsfengsel inneholder et par påstander som fortjener noen kommentarer. Han hevder (side 14, annen spalte under avsnittet om arbeidsmoral):

"Det som legger en demper på arbeidsmoralen og viljen til prosjektarbeidet er følelsen av at parter som burde vist aktiv interesse, har vist en passiv og nærmest likegyldig holdning. Jeg sikter først og fremst til vårt eget fagdepartement."

Denne påstanden avhenger selvsagt av øynene som ser. Skuffelser er alltid proporsjonale med hvilke forventninger man måtte ha. Sant eller ikke, slike erfaringer er opplevelsesmessig reelle nok, og derfor uansett beklagelige. Det blir imidlertid verre når han fortsetter:

"Når Kriminalomsorgsavdelingens egne folk kan hevde at arbeidet med kapasitetsutnyttelsen går foran menneskelige hensyn, da skaper det problemer." (Min uthevelse).

Noe slikt har departementet selvfølgelig aldri uttalt. Jeg vet ellers ikke hvilke problemer Tjore tenker på her ettersom han ikke utdyper dem. Det bør han gjøre hvis han virkelig kan dokumentere at god plassutnyttelse er et hinder for det metodiske arbeidet med å finne fram til en mer egnet tjenestemannsrolle.

Plassutnyttelsesproblemet versus innholdsproblemet (både for ansatte og innsatte) er etter min mening et fiktivt og konstruert motsetningspar som trekkes fram gang på gang, stadig like feilaktig. Oppfatningen er faktisk en trussel for utviklingsarbeid generelt og evnen til nytenkning. Og det av følgende grunn: Først må man finne fram til en nærmere beskrivelse av en ønsket tjenestemannsrolle. Deretter vil man på et mer saklig grunnlag kunne argumentere for en mer tilpasset fangebefolkning, både når det gjelder antall eller sammensetning, dersom dette er nødvendig for å kunne realisere en endret tjenestemannsrolle.

M.a.o: Arbeidet med å utvikle en ny tjenestemannsrolle kan ikke starte med en diskusjon om fangetall eller bemanningsnormer.

Tjenestemennene vil forståelig nok gjerne hafangetallsreduksjoner og/ eller bemanningsøkninger, men det vil dessverre ikke hjelpe dem i å finne fram til en ny

tjenestemannsrolle. Tidligere gjennomførte bemanningsøkninger viser dette klart. Samtidig har samfunnet rett og plikt til å kreve at også fengselsvesenets ressurser utnyttes best mulig. Departementets målsetting har vært 95% utnyttelse av ordinære plasser, en målsetting som har vist seg å være realistisk og uten nevneverdige problemer for tjenestemenn og for fanger, alle advarsler til tross. For å ta noen eksempler når det gjelder det siste:

Den mye utskjelte dubleringen, som nå er avvirket, medførte eksempelvis ikke en eneste enkeltklage til Fengselsstyret i 1990! Fengselsvesenet gjennomførte også flere vellykkete permisjoner i 1990 enn i 1989, med gjennomsnittlig nesten 200 flere innsatte i 1990. Sviktprosenten ved permisjoner falt med et halvt prosentpoeng. Ny kriminalitet under permisjon gikk ned fra 2 til 1 promille av antall permisjoner. Til tross for at belegget i 1990 var nesten 10% høyere i gjennomsnitt enn i 1989, gikk tallene for alle typer disiplinærforføyninger mot innsatte likevel ned i 1990.

Det er selvfølgelig ingen entydig sammenheng mellom slike resultater og fengselsmiljøet i 1990, men resultatene gir i de minste målbare indikatorer. Det er meget sannsynlig at en merkbart forverring av fengselsmiljøet som følge av høy plassutnyttelse ville ha medført dårligere resultater for fengselsvesenet på en rekke områder. Resultatindikatorene viser tvert imot at det er fullt mulig å kombinere økt produktivitet med økt effektivitet også når det gjelder ønskelige mål i fangebehandling/fengselspolitikken. Det er faktisk grunn til å gå lenger enn som så, og hevde at Tjore snur virkeligheten på hodet. Personlig er jeg nemlig tilbøyelig til å tro at både tiltakene og resultatene i kjøavviklingsarbeidet generelt har bidratt til å styrke mål- og resultatbevisstheten i etaten, om enn på en indirekte måte, kanskje til og med for TR-arbeidet.

Kjøavviklingsarbeidet har medført at 150 flere fengselsplasser enn tidligere planlagt ble etablert i løpet av en ettårsperiode, og soningskøen er redusert med 1878 dommer siden februar 1990. Plassutvidelsen har videre medført en merkbart opprustning av mange anstalter. Sammenlignet med utviklingen i åttiårene, hvor det meste gikk galt i fengselsvesenet, er dette oppsiktsvekkende. M.a.o: Det nytter å gjøre noe med utviklingen! Etter min mening er dette det viktigste budskapet som arbeidet med bl.a. plassutnyttelsen kan gi TR-prosjektet i det videre arbeidet.

For å si det som de gamle bluesgutta ville ha sagt det:

"-Audun, you got the wrong message!..."

SVAR TIL RAGNAR KRISTOFFERSEN

Ansvarlige for utgivelsen av småskriftserien har etter min mening fått ett meget bra produkt i nr 1 1991. At heftet skaper debatt må for utgiverne trolig betraktes som blinkskudd. Og at det nettopp var mitt innlegg som utløste dette er gledelig. Jeg burde vel også forutsett at bringer man arbeidsmoral på dagsorden, så går ikke det upåaktet hen.

Ragnar Kristoffersen poengterer at kommentarene er private, og ikke avdelingens. Samtidig som han uttaler: "Noe slikt har departementet selvfølgelig aldri uttalt", når jeg påstår at departementets egne folk hevder at arbeid med kapasitetsutnyttelsen må gå foran menneskelige hensyn. For oss som arbeider i felten er utdyping unødvendig, vi kjenner virkeligheten. Men for ordens skyld kan jeg nevne at uttalelsen jeg i denne sammenhengen har henvist til, ble presentert fra talerstolen på inspektørsamlingen i Drammen 1990. Praksisen er jo også vist gjennom "Voldtekten" av Bergen landsfengsel, ved måten fengselet ble satt i drift på, på håndteringen av enkelt-saker, men har det noe for seg Ragnar Kristoffersen?

Jeg forventer at Kriminalomsorgsavdelingen lytter til røster fra ytre etat, og stiller spørsmålet, kunne vi utført tingene på en annen måte?

Det er i denne sammenhengen helt klart for meg, Ragnar Kristoffersen ser på forholdet fra departementets side, og jeg tar for meg saken fra måten jeg ser det på fra ytre etat..

Det hevdes at jeg uttrykker skuffelse? Jeg mener å uttrykke fakta, skuffelse er noe annet, så vidt jeg vet. Og selvfølgelig så vil ikke plassutnyttelse og dublering forhindre oss, i Drammen, å gjøre prosjektarbeidet så godt som mulig. Men det bidrar ikke til å gjøre det lettere. Til saksopplysning så dublerer vi fortsatt tre celler i Drammen, og dette er etter at dubleringsvedtaket er opphevet. Vi gjør da det som forventes av oss.

Måten Ragnar Kristoffersen behandler statistikk på minner meg på visdomsord daværende ekspedisjonssjef Helge Røstad, nå høyesterettsdommer, kom med. "Statistikk er som en lyktestolpe for en full mann, den er god å ha til å holde seg i, men opplyser bare ett begrenset område". Dette uten å gå nærmere inn på tallene.

Men Ragnar Kristoffersen kan da umulig mene at dubleringen har medført at vi har fått mindre permisjonssvikt, mindre kriminalitet under permisjon, mindre disiplinærforføyninger.

Det er å lese at dette mener selvsagt ikke Ragnar Kristoffersen, men det virker da noe søkt å ha det med i denne sammenhengen.

"Køavviklingsarbeidet generelt har bidratt til å styrke mål- og resultatbevisstheten i etaten," sier Ragnar Kristoffersen. I Kriminalomsorgsavdelingen mener han vel? I 1973 arbeidet jeg i Bergen kretsfengsel, da arbeidet man med byggeplaner for nytt fengsel. Politiarresten i Bergen hadde arrestanter i 20 - 25 dager i fyllearresten før de fikk fengselsplassert dem. Var det i 1990 at fengselet i Bergen sto ferdig? I ytre etat har jeg mange ganger siden hørt at eneste løsning å møte den økende kriminaliteten på, er å bygge nye fengsler. Min påstand er at Kriminalomsorgsavdelingen ikke har vært dyktige nok til å formidle dette til den til enhver tid sittende politiske ledelse.

Vi er da mål- og resultatbevisste i Drammen når det gjelder blant annet prosjektarbeidet, men køavviklingsarbeidet har da intet med dette å gjøre.

Finnes det statistikk på hvor mange som arbeider med køavviklingen i kriminalomsorgen?

Ragnar Kristoffersen, jeg kjenner virkeligheten, og det kan virke som den står på hodet iblant.